

Інформаційна довідка МДГ № 9

«ДРАКОНІВСЬКІ» ЗАКони

16 січня 2014 року Парламент прийняв низку законів, які обмежували права та свободи, у зв'язку з чим ці закони називають «драконівськими» або «диктаторськими». 28 січня 2014 року окремим законодавчим актом, який набув чинності 2 лютого 2014 року (Закон № 732-VII),¹ парламент скасував «драконівські закони» від 16 січня 2014 року.

Цей розділ описує п'ять законів, прийнятих 16 січня 2014 року.

«Драконівські закони»

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» (Закон № 721-VII)²

Закон № 712-VII набув чинності 22 січня 2014 року та був визнаний таким, що втратив чинність 2 лютого 2014 року. Загалом закон вносив такі зміни:

- i. Закон № 712-VII вніс зміни у Кодекс про адміністративні правопорушення, а саме: значне збільшення штрафу за порушення встановленого порядку організації демонстрацій. Він також передбачав штрафи за носіння масок або іншого одягу, схожого на формений одяг міліції або збройних сил. Закон вводив покарання у формі штрафу або адміністративного арешту за встановлення палаток та конструкцій для використання під час демонстрацій без отримання дозволу влади. Був збільшений розмір штрафів за надання допомоги в організації демонстрацій, які проводяться з порушенням встановленого порядку, за неповагу до суду та за відмову виконувати законні вимоги прокурора, а також був введений штраф за відмову виконувати законну вимогу співробітника Служби безпеки;
- ii. Закон також передбачав штраф за рух у колоні більше п'яти транспортних засобів, що спричинило створення перешкод для дорожнього руху, без попередньої згоди відповідного підрозділу Міністерства внутрішніх справ;
- iii. Закон передбачав кримінальну відповідальність за екстремістську діяльність та наклеп; за незаконний збір, володіння й розголошення конфіденційної інформації про суддю, співробітника правоохоронних органів; за несанкціоноване втручання в державні інформаційні й телекомунікаційні системи та за розголошення інформації з обмеженим доступом;
- iv. Закон також підвищив розмір санкцій за такі правопорушення, як навмисне знищення чужої власності, групові порушення громадського порядку, підбурювання до здійснення дій, які загрожують громадському порядку, хуліганство, блокування будівель, які забезпечують діяльність державних органів влади, вчинення опору державним службовцям, погроза насильством щодо працівників правоохоронних органів, навмисне знищення чи пошкодження власності, яка належить співробітнику правоохоронних органів і спроби замаху на життя

¹ Текст Закону доступний за таким посиланням: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/732-18/paran2#n2>.

² Текст Закону доступний за таким посиланням: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/721-vii>.

- співробітника правоохоронних органів;
- v. Відповідно до Закону, рішення суду про притягнення до відповідальності за неповагу до суду є остаточним й не підлягає оскарженню;
 - vi. Законом вносилися зміни до Податкового кодексу та Закону «Про громадські об'єднання», а саме введенням такого поняття як «іноземний агент», який означає громадську організацію, яка отримує кошти чи майно з-за кордону і бере участь у політичній діяльності на території України;
 - vii. Закон окреслював функції Служби безпеки України в сфері технічного захисту інформації;
 - viii. Закон також вніс зміни в сфері телекомунікацій, до того ж однією з найістотніших змін було використання SIM-карт на підставі контракту між споживачем та провайдером телекомунікаційних послуг;
 - ix. Закон також передбачав обов'язкову державну реєстрацію інформаційних агентств.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень під час проведення футбольних матчів» (Закон № 722-VII)³

Закон № 722-VII був скасований 2 лютого 2014 року, перш ніж він набув чинності.

Закон передбачав такі види покарання, як заборона відвідування футбольних матчів. Його норми застосовувалися до осіб, які вчинили адміністративне правопорушення на території місця проведення матчів. Така заборона передбачалась як додаткова до основного покарання. Передбачалось, що вона буде застосовуватися судом та може накладатися на строк від шести місяців до двох років. За порушення такої заборони передбачалося накладення штрафу.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі» (Закон № 723-VII)⁴

Закон № 723-VII був скасований 2 лютого 2014 року, перш ніж він набув чинності.

Закон № 723-VII передбачав відповідальність за адміністративне правопорушення у сфері дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі. Одним із основних положень цього заходу було притягнення до відповідальності за таке правопорушення особи, на ім'я якої було зареєстровано транспортний засіб, якщо особа не може довести, що в момент вчинення правопорушення транспортний засіб/номерний знак перебували в незаконному володінні іншої особи або якщо та інша особа перебувала за кермом транспортного засобу в той момент. Відповідно до змін, запропонованих цим законом, рішення про притягнення такої особи до відповідальності може ухвалюватися за відсутності особи.

Закон України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України»

³ Текст Закону доступний за таким посиланням: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/722-18>.

⁴ Текст Закону доступний за таким посиланням: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723-18>.

(Закон № 724-VII)⁵

Закон № 724-VII набув чинності 22 січня 2014 року та був визнаний таким, що втратив чинність 2 лютого 2014 року. Законом внесено зміни до Регламенту Верховної Ради України зі спрощення процедури розгляду Верховною Радою питання притягнення до кримінальної відповідальності, утримання під вартою чи арешту депутата та зняття його чи її недоторканності.

Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо заочного кримінального провадження» (Закон № 725-VII)⁶

Закон № 725-VII набув чинності 22 січня 2014 року та був визнаний таким, що втратив чинність 2 лютого 2014 року.

Закон ввів окрему главу про заочне кримінальне провадження в Кримінальний процесуальний кодекс. Він передбачав, що заочне кримінальне провадження може мати місце, якщо підозрювана чи обвинувачувана особа ухиляється від правосуддя та вважається можливим проведення провадження за її відсутності. Він окреслював обставини, за яких підозрювана чи обвинувачувана особа вважалася такою, яка ухиляється від правосуддя. Він також визначав орган, уповноважений приймати рішення щодо проведення заочного кримінального провадження (слідчий чи прокурор на етапі досудового розслідування, суд на етапі проведення судового розгляду справи). Закон також передбачав обов'язкову участь захисника під час проведення заочного кримінального провадження, а також передбачав, що провадження повинно бути зупинено, якщо з'явилася підозрювана чи обвинувачувана особа або якщо було встановлено неможливість проведення провадження за відсутності підозрюваної чи обвинувачуваної особи.

Реакція Ради Європи та ОБСЄ

17 січня 2014 року, наступного дня після прийняття «драконівських» законів, Комісар з прав людини Ради Європи виступив із заявою, засуджуючи ухвалення таких законів, які не відповідали зобов'язаннями України щодо забезпечення прав людини.⁷

Парламентська асамблея у своїй Резолюції «Функціонування демократичних інституцій в Україні» засудила ухвалення законів від 16 січня 2014 року, заявляючи, що «ці закони порушують принципи свободи вираження поглядів, свободи зборів та демонстрацій, а також свободи преси та інформації, і є зазіханням на право на справедливий суд. Загалом, ці закони є недемократичними й репресивними та йдуть врозріз із зобов'язаннями України в межах Європейської конвенції з прав людини (ETS № 5) та як члена Ради Європи».⁸

Нарешті, у своєму висновку від 10 лютого 2014 року Організація з безпеки і співробітництва в Європі («ОБСЄ») зазначила, що закони від 16 січня 2014 року не відповідали ключовим міжнародним стандартам у сфері прав людини, зокрема тим, які стосуються права на свободу мирних зібрань, свободи вираження поглядів, свободи участі в об'єднаннях та права на справедливий суд.⁹

⁵ Текст Закону доступний за таким посиланням: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/724-18>.

⁶ Текст Закону доступний за таким посиланням: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/725-18>.

⁷ Заява Комісара з прав людини Ради Європи від 17 січня 2014 року (англійською).

⁸ Резолюція ПАРЄ від 28 січня 2014 року (англійською).

⁹ Висновок щодо внесення змін до деяких законів України, прийнятих 16 січня 2014 року, 10 лютого 2014 року, § 11.